

Covid-19 Küresel Salgını Sürecinde Uzaktan Öğretimde Kullanılan Teknolojiler ve Öğretim Elemanlarının Görüşlerinin İncelenmesi: Başkent Üniversitesi Örneği

Technologies Used in Distance Education During the Covid-19 Global Pandemic and Investigation of the Opinions of Teachers: The Case of Başkent University

Emine CABI, Halil ERSOY

ÖZ

Bu çalışmanın amacı, içerisinde bulunduğumuz Covid-19 küresel salgınının paralelinde gelişen yeni normalleşme sürecinde öğretim elemanlarının uzaktan eğitim uygulamalarına yönelik görüşlerini incelemektir. Çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden tarama araştırması ile gerçekleştirilmiştir. 2020-2021 güz yarıyılı sonunda, Başkent Üniversitesi bünyesinde bulunan 502 öğretim elemanı çalışmaya katılmıştır. Veri toplama aracı olarak araştırmacılar tarafından seçenekli, likert ve açık uçlu sorulardan oluşan anket kullanılmıştır. Araştırma amacına paralel olarak ankette dört farklı boyutta veri toplanmıştır: Üniversitedeki uzaktan eğitim teknolojilerinin mevcut durumu, öğretim elemanlarının kurumsal desteğe, kullanılan senkron-asenkron araçlara ve ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik görüşleri. Verilerin analizinde içerik analizi ve betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre kurumdaki derslerin büyük çoğunluğunun uzaktan öğretim ile yürütülebildiği belirlenmiştir. En fazla kullanılan asenkron platformun kurumsal olarak kullanılan Moodle® tabanlı Öğretim Yönetim Sistemi (ÖYS), senkron platformların ise Microsoft Teams ve Zoom olduğu görülmüştür. Öğretim elemanlarının uzaktan öğretimde ders içeriklerini paylaştıkları ÖYS'nin teknik kapasitesinin, ara yüz tasarım/kullanım kolaylığının, sınav yapma özelliklerinin ve sistem içerisindeki yardım materyallerinin yeterli olduğunu düşündükleri saptanmıştır. Öğretim elemanlarının kullandığı senkron platform araçlarına bakıldığında, "kullanım kolaylığı", "görüntülü katılım özelliği/kapasitesi" ve "canlı toplantı sırasında eğitmen kontrolü" kategorilerinde Zoom® platformu; "canlı ders kayıtlarının paylaşımı" kategorisinde Microsoft Teams® platformu en fazla yeterli bulunanlar arasındadır. Kurumda pandemi sürecindeki uzaktan öğretimde hemen her türlü ölçme aracı ve yöntemi kullanılmış olduğu görülmekle birlikte, ağırlıklı olarak "kamera gözetimli çevrimiçi sınav" kullanımı ve "esnek zamanlı ödev ve proje" kullanımının söz konusu olduğu ortaya çıkmıştır. Öğretim elemanlarına göre uzaktan öğretimde en çok güvenilen ölçme aracının sözlü sınav ve proje olduğu, en az güvenli olan ölçme aracının ise gözetimsiz çevrimiçi sınavların olduğu ifade edilmiştir. Elde edilen önemli bulgular tartışılmış ve hem araştırmaya hem de uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Koronavirüs, Covid-19, Pandemi, Öğretmen deneyimleri, Uzaktan öğretim

Cabi E., & Ersoy H., (2022). Covid-19 küresel salgını sürecinde uzaktan öğretimde kullanılan teknolojiler ve öğretim elemanlarının görüşlerinin incelenmesi: Başkent Üniversitesi örneği. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/Journal of Higher Education and Science*, 12(1), 168-179. <https://doi.org/10.5961/higheredusci.1004372>

Emine CABI (✉)

ORCID ID: 0000-0002-7488-0309

Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Baskent University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technologies, Ankara, Turkey
eminec@baskent.edu.tr

Halil ERSOY

ORCID ID: 0000-0003-1598-7656

Başkent Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Bölümü, Ankara, Türkiye

Baskent University, Faculty of Education, Department of Computer Education and Instructional Technologies, Ankara, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 04.11.2021

Kabul Tarihi/Accepted : 14.04.2022

Bu eser "Creative Commons Atıf-GayriTicari-4.0 Uluslararası Lisansı" ile lisanslanmıştır.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the views of the instructors on distance education practices in the new normalization process that had been aroused with the global Covid-19 epidemic we are in. The study was carried out with survey research, one of the quantitative research methods. At the end of the 2020-2021 fall semester, 502 faculty members of Başkent University participated in the study. As a data collection tool, a questionnaire was created by the researchers and was composed of multiple choice, likert type and open-ended questions. The data were obtained by the questionnaire with four categories, which are the current situation of distance education technologies in the institution, instructors' opinions about the institutional support, about usefulness of synchronous-asynchronous tools and about measurement-evaluation practices. Content analysis and descriptive analysis techniques were used in the data analysis. It was found that most of the courses in the institution were conducted remotely. The mostly used asynchronous platform is Moodle® based institutional web site, namely Learning Management System (LMS), and synchronous platforms are Microsoft Teams® and Zoom®. Regarding the LMS, where the lecturers share the course content in distance education practices, it's technical capacity, interface design/ease of use, online exam features and support materials in the system were found to be sufficient in general for the instructors. Considering the synchronous tools, Zoom® was found to be more adequate in the categories of "ease of use", "video-enabled participation feature/capacity" and "instructor control during the live meeting", while Microsoft Teams® was stated to be more adequate in the category of "sharing of live lecture recordings". Although various kinds of measurement tools have been used in the institution, there was mainly more tendency in use of "online exams with camera surveillance" and "flexible timely assignments and projects". According to the instructors, while the most reliable measurement tools or types were "the oral exam" and "the project", the least secure one was the "unsupervised online exam" in the distance education. Those important findings were discussed, and suggestions were made for both further research and practices.

Keywords: Coronavirus, Covid-19, pandemic, Teacher experiences, Distance learning

GİRİŞ

Mart 2020'de pandemi olarak kabul edilen Covid-19 salgını, birçok alanda olduğu gibi, eğitim-öğretim faaliyetlerini de derinden etkilemiştir. Hastalıktan korunmak için alınan ilk tedbirlerden birisi bireysel izolasyon olmuştur. Sokağa çıkma kısıtlamaları ve toplu yapılan her türlü faaliyetlerin kısıtlanması kapsamında, ülkemizdeki ve tüm dünyadaki okullarda ve üniversitelerde örgün öğretim durdurulmuş, zorunlu uzaktan eğitime geçilmiştir (YÖK, 2020a). Dünya çapında yaklaşık 1.5 milyar öğrenci ve 73 milyon öğretmen toplamın diğer bireyleri gibi evde kalmak zorunda kalmıştır (Balci, 2020).

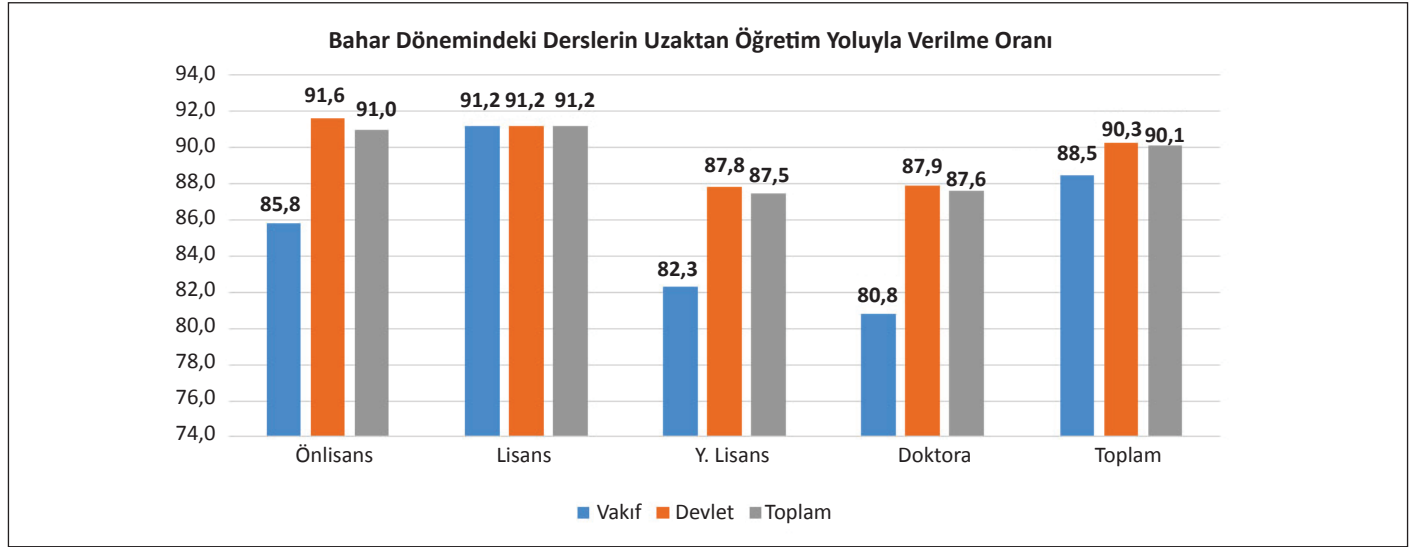
Bu dönüşümün öğretimin her kademesinde ve çok hızlı olması gerekliliği süreci zorlaştırmıştır. Daha önceden yükseköğretim ve yetişkin eğitimi için daha uygun olduğu bilinen uzaktan öğretim yaklaşımı, uzun süreceği belli olan salgın nedeniyle, öğretimdeki tüm kademelerinde uygulanmak durumunda kalmıştır (UNESCO, 2021). İlk ve orta öğretim kademelerine kıyasla, farklı düzeylerde uzaktan öğretim deneyimi olan yükseköğretim kurumları bile mevcut akademik faaliyetlerinin tümünü kısa sürede uzaktan yürütme aşamasında farklı güçlüklerle karşılaşmışlardır (Scull, Phillips, Sharma&Garnier, 2020; Lagi, 2020; Crisostomo, Balida&Gustilo, 2020).

Zorunlu uzaktan öğretime kısa sürede geçişte yükseköğretim kurumlarında yaşanan iki önemli güçlük, bu uygulamaların yapılması için gerekli teknolojik altyapının hızlı biçimde temini ile kullanıcıların bu teknolojilerdeki ve uzaktan öğretimdeki teknik ve pedagojik yetkinliklerinin kısa sürede artırılması gerekliliği olmuştur (Bhagat & Kim, 2020; Marinoni, Land, Jensen & International Association of Universities, 2020; MEB, 2021). Tüm öğretim faaliyetlerinin İnternet üzerinden asenkron ve senkron araçlarla yapılması ön görülmüş, ancak bu durum yükseköğretim kurumlarının mevcut bilişim altyapılarına bek-

lenmedik yükler getirmiştir. Teknik alt yapılarıdaki kapasitelerin artırılması ise hızlı artan talebe yeterli arzın bulunamaması, beklenmedik maliyetler, uzman sıkıntısı ve pandemi sürecinin belirsizliği nedeniyle zorlaşmıştır.

Öte taraftan öğrenciler ve öğretim elemanları başta olmak üzere tüm yükseköğretim mensuplarının, genel ve uzaktan öğretime yönelik teknoloji okuryazarlığının kısa sürede asgari düzeye çıkarılması gerekli olmuştur. Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki deneyimleri ve tutumları önceden farklı olan öğretim elemanları bir arada, hızlı, yoğun ve pandemi nedeniyle çoğu çevrimiçi düzenlenen hizmet içi seminerler almak durumunda kalmışlardır. Özellikle pandeminin etkilerinin ortaya çıktığı 2020 yılı bahar aylarında, çoğu öğretim elemanı ve öğrenci birçok etkinliği ilk defa uzaktan öğretim yoluyla yapmak zorunda kalmıştır: Ders materyallerinin dijitalleştirilmesi ve paylaşılması, derslerin İnternet üzerinden senkron biçimde işlenmesi, sınavların çevrimiçi yapılması vb. zorunlu uzaktan öğretime geçişte ve yürütülmesinde yaşanan güçlükler, bunların etkileri ve ortaya konulan çözümler farklı üniversitelerde farklı düzeylerde yaşanmıştır. Öncesinde uzaktan öğretim ile program ya da ders yürütme ve mensuplarını destekleme deneyimi olan üniversiteler, bu zorlukların üstesinden gelinmede daha hızlı yol almışlardır. Çoğu kriz senaryosunda yer almayan bir durumla karşı karşıya kalan Üniversitelerin ortaya koydukları çözüm ve politikalar, olası benzer durumlarda başvurulabilecek deneyimler olarak yerini almaktadır. Bu açıdan üniversitelerin sadece kendi deneyimleri değil, diğer kurumların deneyimlerinden de faydalanması krizleri atlatabilmeleri ve hatta fırsat çevirebilmeleri için önemlidir.

Covid-19 pandemisinde ülkemiz üniversiteler, eğitim ve öğretim faaliyetlerini zorunlu uzaktan öğretim yoluyla gerçekleştirmek durumunda kalmıştır. Bu çalışma ile öğretmen görüşlerinden yola çıkarak uzaktan öğretim teknolojilerine yönelik yönetim ve kullanım odaklı deneyimleri, çözümleri bilimsel bir çalışma

Şekil 1: 2020-2021 bahar döneminde yükseköğretimde derslerin uzaktan öğretim yoluyla verilme oranı.

Kaynak: <https://www.yok.gov.tr/PublishingImages/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme/tablo02.jpg>

ile ortaya konulması ve paylaşılması amaçlanmaktadır. Bu kapsamda ileride olası yaşanabilecek benzer krizlere ve literatüre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Covid-19 Pandemisinin Türkiye ve Dünyada Yükseköğretime Etkisi

Türkiye'deki yükseköğretim kurumlarının bağlı oldukları resmi kurum olan Yükseköğretim Kurulu (YÖK), pandemi sürecinde eğitim-öğretimin zorunlu olarak uzaktan yürütülmesi yönünde kararlar almış, uygulamaya yönelik derslerin veya sınavları ne şekilde yapılabileceğine ilişkin esasları güncellemiş ve yayınlamıştır (YÖK, 2020). Zorunlu uzaktan öğretime 23 Mart 2021'de başlanmış (YÖK, 2020a) ve 2 ay sonra YÖK tarafından hazırlanan rapor ile Türkiye'deki üniversitelerin süreçteki durumları ortaya konulmuştur (YÖK, 2020b). Bu rapora göre üniversitelerde açılan o dönemde açılan derslerin %90'ı uzaktan öğretim yoluyla yürütülebilmektedir (Şekil 1).

Pandeminin etkilerini sürdürdüğü 2020-2021 güz ve bahar dönemlerinde ise YÖK yeni anketler ile süreçteki öğretim elemanları ve öğrencilerden elde ettiği verileri sayfasında paylaşmıştır (YÖK, 2021). Buna göre, 18 Şubat 2021 tarihinden yayınlanan anket sonuçlarında, neredeyse tamamını uzaktan öğretim ile geçirdikleri güz dönemi sonunda, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının çevrimiçi öğretime adapte olabildikleri anlaşılmaktadır. Örneğin öğrencilerin yüzde 48'i çevrimiçi eğitimin olumlu etki yaptığını, yüzde 37'si ise zaman kazandırdığını belirtmişlerdir. Ayrıca Covid-19 pandemi sonrası süreçte, öğrencilerin yüzde 46'sı derslerin "yüz yüze", yüzde 29'u "tamamen çevrimiçi" ve yüzde 25'i ise "karma" şekilde yapılmasının tercih ettiklerini belirtirken; öğretim elemanların yüzde 44'ü "yüz yüze", yüzde 56'sı ise çevrimiçi ya da çevrimiçi destekli (karma) biçimde yürütülmesini tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Çoğunluğun ilk defa deneyimlediği uzaktan öğretim ortamlarındaki bir ya da iki dönemlik deneyimden sonra birçok öğrenci ve öğretim elemanı için Covid-19 pandemi sonrasında da yüz yüze eğitime alternatif olabilecek yöntem olarak algılanmıştır.

Çoğu öğretim elemanı ve öğrenci için ilk olan uzaktan öğretim uygulamaları, Covid-19 pandemisi sonrasında yüz yüze öğretim ortamlarında vazgeçilmez olabilir. Üniversitelerin hazırlıksız olarak karşılaştıkları bu tür kriz dönemlerinde, eğitim ve öğretim faaliyetlerini olabildiğince aksaklıklar yaşanmadan sürdürmesi önemlidir. Bu nedenle farklı üniversitelerin pandemi sürecine ilişkin deneyimlerinin veriye dayalı bilimsel araştırmaların konusu olması diğer üniversiteler ve karar vericiler için yol gösterici olacaktır. Bu amaçla yapılan çalışmada Başkent Üniversitesi'nin süreçteki deneyimleri incelenerek uygulanan yöntem ve teknolojiler tartışılmıştır.

Bu kapsamda aşağıdaki araştırma sorularına cevap aranmıştır:

1. Covid-19 pandemi sürecinde Başkent Üniversitesi'nde öğretim elemanlarının kullandıkları uzaktan öğretim teknolojileri nelerdir?
2. Öğretim elemanlarının;
 - a. Başkent Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi'nin sağladığı kurumsal desteğe,
 - b. Üniversite'de kullanılan senkron ve asenkron yazılım ve araçların kullanılabilirliğine,
 - c. Kullanılan ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma Deseni

Yapılan çalışmada nicel araştırma modellerinden genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama modeli, geçmişte ya da günümüzdeki bir durumu var olduğu şekliyle betimleyen, öğrenmenin gerçekleşmesi ve bireyde istenen davranışların gelişmesi için uygulanan süreçlerin tümüdür. Genel tarama modelinde, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak için evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup örnek ya da örneklem üzerinde tarama yapılmaktadır (Karasar,

2011). Tarama modelinde araştırmacının ihtiyaç duyduğu veriler katılımcılardan toplanır ve araştırmacı katılımcıların görüşlerini almak amacıyla çoğunlukla anket ya da görüşme formu gibi veri toplama araçları kullanılır (Creswell, 2012). Veriler çevrimiçi anket ile elde edilmiş ve değerlendirilmesinde betimsel istatistik kullanılmıştır.

Çalışma Grubu

Çalışmaya toplamda 502 Başkent Üniversitesi öğretim elemanı katılmıştır. Unvanlara göre öğretim elemanlarının dağılımı, 155 öğretim görevlisi (%31), 132 doktor öğretim üyesi (%26), 109 profesör (%22), 56 doçent (%11), 32 araştırma görevlisi (%) ve 18 doktor öğretim görevlisi (%4) olarak sıralanabilmektedir. Öğretim elemanları Fakülte, Enstitü ve Yüksekokullar kapsamında 23 farklı birimde görev yapmaktadır. Birimlere göre öğretim elemanlarının dağılımın oranına bakıldığında %21'lik (106) oran ile Tıp Fakültesi birinci, %16'lık oran ile (82) Yabancı Diller Yüksekokulu ikinci ve %9'luk (46) oran ile Fen Edebiyat Fakültesi üçüncü sırada yer almaktadır.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Veriler, araştırma sorularına yönelik hazırlanan anket ile elde edilmiştir. Ankette mevcut uzaktan öğretim durumu, sağlanan kurumsal destek, kullanılan senkron ve asenkron yazılım ve araçlara yönelik görüşler ile uygulanan ölçme değerlendirme etkinlikleri ve araçlarına yönelik görüşler ayrı başlıklar halinde bir arada hazırlanmıştır. Ankette açık uçlu anket sorularının yanı sıra seçenekli ve likert tipi derecelendirilen soru maddeleri de yer almıştır. Öğretim elemanlarına yönelik hazırlanan anket 2020 – 2021 Akademik Yılı Güz döneminde Google Forms üzerinden paylaşılmış ve belirlenen sürede doldurmaları istenmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında öncelikle nicel ve nitel veriler toplanmıştır. Açık uçlu veriler içerik analizi yaklaşımı kullanılarak çözümlenmiştir. İçerik analizi, verinin sistematik bir şekilde tasvir edilmesi için kullanılır (Schreier, 2012) ve açık uçlu sorulardan elde edilen verilerin analizi için önerilmektedir. Birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde organize ederek yorumlamak içerik analizinde temelde yapılan işlemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2006).

Çalışmada çözümlenen veriler tablo halinde veya yüzdelik olarak verilerek sonuçların yorumlanması ile sunulmuştur. Görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtılabilmek amacıyla doğrudan alıntılara da yer verilmiştir.

Likert tipi sorulardan elde edilen nicel veriler betimsel olarak analiz edilmiştir. Betimsel istatistik analizinde SPSS programından yararlanılmıştır. Likert tipi soruların analizinde her bir anket maddesi için frekans, yüzdelik ve ortalama oranları verilmiştir. 5'li likert formatında olan sorular, olumlu maddeler fazla puan alacak şekilde 1="Çok Yetersiz", 2="Yetersiz", 3="Kısmen Yeterli", 4="Yeterli", 5="Çok Yeterli" olarak derecelendirilmiştir.

Sınırlılıklar

Araştırmanın temel sınırlılıkları şunlardır:

1. Araştırmanın nicel ve nitel verilerinin toplandığı çalışma grubu, Başkent Üniversitesi'nde görev yapan öğretim elemanları ile sınırlıdır.
2. Araştırma kapsamında gerçekleştirilen nicel ve nitel analizler, öğretim elemanlarının anket sorularına verdikleri yanıtlar ile sınırlıdır.

BULGULAR

Bu bölümde araştırma sorularının her birine yönelik bulgular sunulmuştur.

1. Covid-19 Pandemisi Sürecinde Başkent Üniversitesinde Kullanılan Uzaktan Öğretim Teknolojileri

Verilerin toplandığı 2020 Ekim ayında, etkisi kısmen kontrol altına alınmış olan pandemi nedeniyle, YÖK üniversitelere derslerin içerik ve kazanımlarına uygun olacak şekilde, olabildiğince uzaktan, karma ve uygulama gerekli ise seyreltilmiş ortamlarda yüz yüze yürütülmesi konusunda yetki vermiştir (YÖK, 2020c). Ayrıca uzaktan yapılacak derslerde asenkron araçlara ek olarak senkron araçların kullanımı teşvik edilmiştir.

Başkent Üniversitesinde 2020-2021 güz döneminde verilme yöntemine göre derslerin dağılımı Tablo 1'de, kullanılan teknolojik araçlar ve ortamlara göre verilen derslerin dağılımı ise Tablo 2'de sunulmuştur. Öğretim elemanlarından ilgili derste birden fazla platform kullanılıyorsa en fazla kullanılan ortamı seçmeleri istenmiştir.

Tablo 1: Açılan Derslerin Verilme Yöntemi

Yöntem	f	%
Uzaktan	1202	87.1
Karma	143	10.4
Yüz yüze	34	2.5
Toplam	1379	100.0

Derslerin verilme yöntemine göre dağılımı incelendiğinde (Tablo 2) toplam 1379 dersin 1202'sinin (%87) uzaktan öğretim, 143'ünün (%10,4) karma öğretim, 34'ünün ise (%2,5) yüz yüze öğretim ile yürütüldüğü görülmektedir. Karma ve yüz yüze öğrenme ortamında yürütülen derslerin verildiği akademik birimler incelendiğinde Devlet Konservatuvarı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu gibi daha çok uygulama ağırlıklı derslerin bulunduğu birimlerin bu yöntemlere ağırlık verdiği görülmüştür.

Başkent Üniversitesi'nde pandemi öncesinde kullanılan öğretim yönetim sistemi (ÖYS) Moodle'dır. Bu sistem üniversitenin kendi sunucuları üzerinde çalışmakta ve kendi uzmanları tarafından yönetilmektedir. Pandemi öncesinde normal uzaktan öğretim program ve derslerinde zorunlu olan bu sistem, diğer yüz yüze derslerde ise dileyen öğretim elemanı tarafından isteğe bağlı olarak kullanılmaktaydı. Sistem, pandemi ile birlikte kapasitesi artırılarak tüm derslerde kullanılmak üzere ayarlanmıştır.

Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerinde ise benzer biçimde önceden sınırlı sayıda derste kullanılan KEYPS sistemi, pandemi

başlangıcında kapasitesi artırılarak bu birimlerin kullanımına sunulmuştur.

Tablo 2: Kullanılan Asenkron ve Senkron Platformlar

	Yazılım / Platform	f	%
Asenkron platformlar	ÖYS-Moodle	333	66.5
	KEYPS	120	24.0
	Diğer	48	9.9
	Toplam	501	100.0
Senkron platformlar	Microsoft Teams	227	45.4
	Zoom	206	41.2
	BigBlueButton	50	10.0
	Skype	8	1.6
	Whatsapp	4	0.8
	Diğer	5	1.0
	Toplam	500	100.0

Tablo 2'ye göre, Başkent Üniversitesi'nde en fazla kullanılan asenkron platform ÖYS-Moodle'dır (%66,5). Bunun yanında Tıp ve Dış Hekimliği gibi sağlık alanındaki birimlerde ağırlıklı olarak KEYPS uygulamasının kullanımını (%24) söz konusudur.

Üniversitede benimsenen uzaktan öğretim uygulama esasları gereği, zorunlu uzaktan öğretimde yapılan senkron canlı dersler, yüz yüze haftalık ders saatleri ile aynı sayı ve sürede yapılmıştır. Bu nedenle senkron araçlar yoğun biçimde kullanılmıştır. Üniversitenin pandemi öncesi mevcut senkron ders araçları pandemiyle birlikte değiştirilmiştir. Kurumsal olarak tüm öğretim elemanlarına ve öğrencilere Microsoft Teams yazılımı ve beraberindeki Microsoft Office365 hizmetleri sınırsız sürede kullanılabilecek şekilde tahsis edilmiştir. Ayrıca, benzer işlevleri ve faydaları olan farklı senkron yazılım veya platformların kullanımı da serbest bırakılmıştır. Tablo 2'de görüleceği üzere, kurumda uzaktan öğretimde kullanılan senkron/çevrimiçi ders aracı olarak çoğunlukla Microsoft Teams (%45,4) kullanılmaktadır. Sonrasında Zoom (%41,2) en çok kullanılan ikinci platform olmuştur.

2. Öğretim Elemanlarının Görüşleri

Salgın nedeniyle zorunlu uzaktan öğretime geçildiğinde, daha önceden uzaktan eğitim deneyimi olmayan birçok öğretim elemanı neredeyse tüm derslerini uzaktan öğretim teknolojileri ve yöntemleri ile yapmak durumunda kalmıştır. Bu süreçte, Üniversitede 2011 yılında kurulmuş olan ve 2014 yılından beri uzaktan öğretim programlarını koordine eden Başkent Üniversitesi Uzaktan Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezi (BUZEM), bir taraftan mevcut teknik altyapının kapasitesinin artırılması konusunda Üniversitenin Bilgi İşlem Daire Başkanlığı ile eşgüdümde çalışmalar yapmış, diğer taraftan da öğretim elemanları ve öğrencilere ilk defa kullanacakları sistemler hakkında yine çevrimiçi eğitimler vermiştir.

Verilen eğitimler internet üzerinden video konferans şeklinde, öğretim elemanlarıyla karşılıklı etkileşim yoluyla yapılmıştır. Ayrıca bu eğitimlere canlı katılmayanlar için eğitim videoları kayıt altına alınmış ve sonrasında internet üzerinden erişime açılmıştır.

Yaklaşık bin yedi yüz öğretim elemanı olan Üniversitede, verilen hizmet içi eğitimlerin yanında BUZEM bünyesindeki idari personel tarafından telefon ve eposta ile öğretim elemanlarına anlık ve bireysel destek hizmetleri de sunulmuştur. Merkez web sitesinde öğretim elemanları ve öğrencilere yönelik uzaktan öğretim teknolojilerinin kullanım kılavuzları yayınlanmıştır. Bireysel destek ve hızlı bilgi alma taleplerini karşılamak için tüm akademik birimlerden "uzaktan öğretim birim temsilcisi" (UBT) atamaları istenmiş ve bu kişilere BUZEM tarafından ayrıca eğitim verilmiştir. UBT'lerden kendi birimlerindeki öğretim elemanlarına bireysel destek vermeleri, kendi birimlerinin sistem üzerindeki derslerin ve içeriklerini düzenleyebilmesi ve birim yöneticileri için sistem üzerinde rapor hazırlayabilmeleri için eğitim ve teknik yetkiler verilmiştir. Ayrıca, UBT'ler sayesinde ihtiyaç yönetim ve öğretim elemanları arasında duyulan doğru ve hızlı haber ve bilgi akışı sağlanmıştır. Bu süreçte, öğretim elemanlarına yönelik verilen çevrimiçi eğitim, dijital yardım materyalleri, eposta gibi desteklerin etkililiğinin ortaya çıkarılması için görüşleri sorgulanmıştır.

2.1. Öğretim Elemanlarının BUZEM Tarafından Verilen Kurumsal Desteğe Yönelik Görüşleri

Öğretim elemanlarına Covid-19 Pandemi sürecinde BUZEM'den aldıkları destek ile ilgili görüşleri sorulmuştur (Tablo 3). Likert tipi sorular ile altı kategoride yanıtlar elde edilmiştir. Bu kategoriler:

- Merkez ulaşabilme,
- Sorunları çözüme kavuşturma,
- Teknik destek temin etme,
- Moodle'da yapılan çevrimiçi ara sınav ve yarı yıl sonu sınavları koordinasyonu,
- Merkez web sayfasındaki destek materyaller
- Merkez tarafında verilen canlı eğitimlerdir.

Tablo 3'te akademisyenlerin görüşlerine dayalı olarak BUZEM'in desteği incelendiğinde en fazla "Çok yeterli" ve "Yeterli" cevaplarının toplamı tüm kategorilerde %70'in üzerinde olduğu görülmektedir. Kategoriler arasında "BUZEM Web Sayfasındaki Destek Materyaller" en yüksek ortalama olarak görülmektedir. Öğretim elemanlarının verdikleri cevaplarda "BUZEM'in verdiği eğitimlerden çok yararlandım. Katıldığım eğitimlerin daha sonra webden erişilebilir olması hayatımı kolaylaştırdı", "Mevcut koşullarda eğitim öğretime çok ciddi katkı sağladıklarını düşünüyorum" ve "Çok sıkıntılı bir dönemde çok büyük sorumluluk altına idiler. Kendi adıma yaptıklarından hep memnun kaldım." gibi ifadelerle BUZEM'in sağladığı destek için memnuniyetlerini belirtmişlerdir.

2.2. Öğretim Elemanlarının Asenkron ve Senkron Yazılım ve Araçlara Yönelik Görüşleri

Asenkron Araçlara Yönelik Görüşler

Tüm uzaktan eğitim uygulamalarında bilgi paylaşımı ve iletişimin yapıldığı asenkron ve senkron yazılımlar, pandemi sürecinde tüm öğretim elemanları tarafından yoğun biçimde kullanılmıştır.

Tablo 3: Öğretim Elemanlarının BUZEM'in Sağladığı Desteğe İlişkin Görüşleri*

	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	Ort.
Ulaşılabilirlik	111 %22.3	274 %55.5	92 %18.5	17 %3.4	4 %0.8	3.93
Sorun çözme	117 %23.5	274 %55.0	90 %18.1	13 %2.6	4 %0.8	3.99
Teknik Destek	119 %23.9	270 %54.2	84 %16.9	21 %4.2	4 %0.8	3.96
Sınav Koordinasyonu	95 %19.1	259 %52.0	110 %22.1	26 %5.2	8 %1.6	3.83
Web Destek Materyalleri	125 %25.1	274 %55.0	82 %16.6	14 %2.8	3 %0.6	4.01
Canlı Eğitimler	119 %23.9	269 %54.0	90 %18.1	16 %3.2	4 %0.8	3.97

***Yanıtlar:** (5) Çok Yeterli, (4) Yeterli, (3) Kısmen Yeterli, (2) Yetersiz, (1) Yetersiz.

Araştırmada asenkron araçlara yönelik görüşler, BUZEM tarafından yönetimi yapılan ÖYS-Moodle, Tıp ve Diş Hekimliği Fakültelerince kullanılan KEYPS ve çok az sayıda bireysel olarak tercih edilen diğer öğretim yönetim sistemlerini kapsamaktadır.

Öğretim elemanlarının uzaktan öğretimde kullandıkları asenkron araçlara yönelik görüşleri dört kategoride Likert tipi sorularla elde edilmiştir (Tablo 4). Kategoriyeye ait sorular;

- Asenkron aracın teknik kapasitesi,
- Arayüz tasarım/kullanım kolaylığı,
- Sınav yapma özellikleri,
- Sistem içerisindeki yardım materyalleri şeklindedir.

Tablo 4'e göre öğretim elemanlarının uzaktan öğretimde ders içeriklerini paylaştığı öğretim yönetim sistemi (ÖYS-Moodle) ile ilgili görüşlerinde, sistem için teknik kapasite, ara yüz tasarım/kullanım kolaylığı, sınav yapma özellikleri ve sistem içerisindeki yardım materyalleri ortalaması genel olarak 3.5'un üzerinde olduğu görülmektedir. Özellikle ÖYS-Moodle, teknik kapasite ve arayüz tasarımı/kullanım kolaylığı ve yardım materyalleri kategorilerinde diğer platformlara göre daha yüksek ortama puanı almıştır. Sınav özelliklerinin kullanımı konusunda, her iki platformda öğretim elemanı görüşleri birbirine yakın olup, diğer sistemlerin kısmen gerisinde kalmıştır. Diğer seçeneğinde katılım düşük olduğundan dikkate alınmamıştır.

Ayrıca, ÖYS-Moodle'in kullanımında varsa yaşanan zorluklar, seçimlik açık uçlu anket sorusu ile toplanmıştır. Bu soruya anketi yanıtlayan 502 öğretim elemanından 378 öğretim elemanı (%75) "sorun yaşamadığını" belirtmiş veya "sorun olmadığı" için bu maddeyi boş bırakmıştır. Bu bulguya göre, asenkron derslerde kullanılan platformlar incelendiğinde genellikle sorun yaşanmadığı söylenebilir. Az da olsa yaşanan sorunlar her iki sistemde de teknik altyapı, ölçme değerlendirme ve arayüz tasarımı başlıkları altında toplanmaktadır.

ÖYS-Moodle'da "Öğrencilerin sınav veya ödev gibi materyalleri

yükleme süresince sistemin yavaşlaması, kapasitenin az olması gibi teknik alt yapıdan kaynaklanan zorluklar" (%5,5); "ölçme-değerlendirme uygulamalarında yaşanan zorluklar" (%5,1) ve "kullanıcı dostu olmaması, senkron platformlara entegrasyonu olmaması" gibi sistemin tasarım ve ara yüzünden kaynaklı zorluklar (%3,1) belirtilmiştir.

KEYPS platformunda "İnternet bağlantı zayıflığı", "materyal yükleme kotasının sınırlı olması" gibi teknik alt yapıdan kaynaklanan zorluklar (%5,5), "sınav güvenliği", "belirtke tablosu hazırlanması zorunluluğu" gibi ölçme ve değerlendirmede yaşanan zorluklar (%2), " karmaşık arayüz tasarımı", "kullanıcı dostu olmaması" gibi sistemin tasarımından kaynaklı zorluklar (%1,8) belirtilmiştir.

Senkron Araçlara Yönelik Görüşler: Akademisyenlerin canlı derslerinde en çok kullandığı senkron canlı ders araçları ve bu araçlar ile ilgili görüşleri dört kategoride likert tipi sorularla elde edilmiştir (Tablo 5). Kategorilerde;

- Kullanım kolaylığı,
- Görüntülü katılım özelliği/kapasitesi,
- Canlı ders kayıtlarının paylaşımı,
- Canlı toplantı sırasında eğitmen kontrolü başlıklarına yer verilmiştir.

Farklı derslerde farklı platformlar kullanabilen akademisyenler, en çok kullandıkları platforma yönelik Likert tipindeki soruları yanıtlamışlardır.

Tablo 5'e göre, Zoom platformu ortalama puanları "kullanım kolaylığı", "görüntülü katılım özelliği/kapasitesi", ve "canlı toplantı sırasında eğitmen kontrolü" kategorilerinde, Microsoft Teams platformu ortalama puanları ise "canlı ders kayıtlarının paylaşımı" kategorisinde yüksektir. Bu bulguya göre, akademisyenlerin görüşleri dikkate alındığında Microsoft Teams, görüntü katılım özelliği/kapasitesi ortalaması (3.49), Zoom platformu ortalamasından(4.14) düşüktür. Ancak, anket verilerinin elde

Tablo 4: Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Asenkron Platformlara Yönelik Görüşleri

	Asenkron Araç (ÖYS)	(5)	(4)	(3)	(2)	(1)	Ort.
Teknik Kapasite	ÖYS-Moodle	63 %18.9	195 %58.6	66 %19.8	6 %1.8	3 %0.9	3.93
	KEYPS	15 %12.5	77 %64.2	20 %16.7	7 %5.8	1 %0.8	3.80
	Diğer	6 %12.5	32 %66.7	7 %14.6	3 %6.3	0 %0.0	4.06
Arayüz Tasarımı / Kullanım Kolaylığı	ÖYS-Moodle	75 %22.5	184 %55.3	57 %17.1	15 %4.5	2 %0.6	3.95
	KEYPS	20 %16.7	57 %47.5	35 %29.2	4 %3.3	4 %3.3	3.70
	Diğer	5 %10.4	32 %66.7	8 %16.7	1 %2.1	2 %4.2	3.86
Sınav Özellikleri	ÖYS-Moodle	53 %15.9	158 %47.4	88 %26.4	28 %8.4	6 %1.8	3.67
	KEYPS	10 %8.3	60 %50.0	40 %33.3	6 %5.0	4 %3.3	3.54
	Diğer	6 %12.5	19 %39.6	16 %33.3	5 %10.4	2 %4.2	3.76
Yardım Materyalleri	ÖYS-Moodle	71 %21.3	170 %51.1	68 %20.4	22 %6.6	2 %0.6	3.85
	KEYPS	10 %8.3	57 %47.5	34 %28.3	15 %12.5	4 %3.3	3.44
	Diğer	6 %12.5	27 %56.3	11 %22.9	2 %4.2	2 %4.2	3.82

*Yanıtlar: (5) Çok Yeterli, (4) Yeterli, (3) Kısmen Yeterli, (2) Yetersiz, (1) Yetersiz.

edildiği süreçte Microsoft Temas görüntülü katılımcı kapasitesi 9 ile sınırlıydı. Daha ileriki tarihlerde görüntülü katılımcı kapasitesi 49'a çıkarılmıştır.

Akademisyenler en yüksek ortalama puanı verdikleri "kullanım kolaylığından" dolayı Zoom platformunu tercih etmekte, "görüntülü katılım özelliği/kapasitesinden" dolayı BigBlueButton platformunu en düşük ortalama puan ile değerlendirmektedir.

Akademisyenlerden "uzaktan öğretim ile yürütülen derslerin senkron (canlı ders) uygulamalarında yaşanan zorluklar" açık uçlu sorusu ile bilgi toplanmıştır. Anketi yanıtlayan 502 öğretim elemanından 342 öğretim elemanı (%68) "sorun yaşamadığını" belirtmiş veya "sorun olmadığı" için bu maddeyi boş bırakmıştır. Bu bulguya göre, üniversitemizde canlı ders aracının kullanımında öğretim elemanlarının genellikle sorun yaşamadığı ya da ara sıra sorun yaşadığı söylenebilir.

Senkron platformlardan Microsoft Teams'de "kalabalık katılımlı sınavda öğrenci görüntüsü takibi" (%4) ve Zoom'da "hesabın ücretsiz kullanım kısıtlamaları" (%5) en çok ifade edilen zorluklardır. Zoom'da "İnternet bağlantısı problemi" (%4) ve Microsoft Teams'de "eğitmen kontrolünün yetersiz olması"

(%3) yaşanan zorluklar arasındadır. Ayrıca her iki platformda da "akıllı ders aracı olmaması (ders kaydının otomatik başlamaması, öğrenci devamını otomatik tutulmaması, günlük katılım raporu olmaması)" (%3) gibi sorunlar ifade edilmiştir.

2.3. Öğretim Elemanlarının Uygulanan Ölçme-Değerlendirme Uygulamalarına İlişkin Görüşleri

Covid 19 pandemisi döneminde öğretim elemanlarının dönem içi ya da dönem sonu sınavlarında kullandıkları ölçme araçları Tablo 6'da verilmiştir. Öğretim elemanları birden fazla ölçme aracını kullanabildikleri için ilgili anket sorusunda birden fazla seçeneği işaretleyebilmişlerdir.

Tablo 6'ya göre hemen her türlü ölçme aracının Üniversitede kullanıldığını göstermekle birlikte, en çok kamera gözetimli çevrimiçi sınavın %38 oranında kullanıldığı gözlenmektedir. En çok kullanılan ikinci ve üçüncü ölçme araçları sırası ile %25 ödev ve %12 projedir. Diğer kullanılan ölçme araçlarının oranları birbirine yakındır.

Ölçme araçlarının güvenli olma durumu ile ilgili akademisyen görüşleri Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 5: Öğretim Elemanlarının Kullandıkları Senkron Araca Yönelik Görüşleri

	Senkron Araç	(5)*	(4)	(3)	(2)	(1)	Ort
Kullanım Kolaylığı	MS Teams	61 %26.9	137 %60.4	28 %12.3	0 %0.0	1 %0.4	4.13
	Zoom	91 %44.2	95 %46.1	20 %9.7	0 %0.0	0 %0.0	4.34
	BigBluebutton	9 %18.0	31 %62.0	10 %20.0	0 %0.0	0 %0.0	3.98
	Diğer	3 %18.8	0 %0.0	3 %18.8	0 %0.0	10 %62.5	4.00
Görüntülü Katılım Özelliği/Kapasitesi	MS Teams	39 %17.2	77 %33.9	73 %32.2	31 %13.7	7 %3.1	3.49
	Zoom	74 %35.9	96 %46.6	29 %14.1	6 %2.9	1 %0.5	4.14
	BigBluebutton	5 %10.0	15 %30.0	18 %36.0	9 %18.0	3 %6.0	3.20
	Diğer	2 %13.3	7 %46.7	6 %40.0	0 %0.0	0 %0.0	3.76
Canlı Ders Kayıtlarının Paylaşımı	MS Teams	88 %38.8	111 %48.9	26 %11.5	2 %0.9	0 %0.0	4.25
	Zoom	77 %37.4	91 %44.2	30 %14.6	4 %1.9	4 %1.9	4.13
	BigBluebutton	9 %18.0	33 %66.0	4 %8.0	3 %6.0	1 %2.0	3.92
	Diğer	3 %20	9 %60	3 %20	0 %0.0	0 %0.0	4.00
Canlı Toplantı Sırasında Eğitimci Kontrolü	MS Teams	52 %22.9	93 %41.0	59 %26.0	18 %7.9	5 %2.2	3.73
	Zoom	70 %34.0	96 %46.6	35 %17.0	4 %1.9	1 %0.5	4.12
	BigBluebutton	9 %18.0	27 %54.0	7 %14.0	6 %12.0	1 %2.0	3.74
	Diğer	2 %13.3	6 %40.0	7 %46.7	0 %0.0	0 %0.0	3.71

* (5) Çok Yeterli, (4) Yeterli, (3) Kısmen Yeterli, (2) Yetersiz, (1) Yetersiz.

Tablo 6: Kullanılan Ölçme Araçları

Ölçme Aracı	f	%
Kamera ile Gözetimli Çevrimiçi Sınav	338	38.0
Esnek Zamanlı Çevrimdışı Ödev	218	24.5
Proje	104	11.7
Kısa Süreli Çevrimdışı Ödev	69	7.8
Gözetimsiz Çevrimiçi Sınav (Kamera olmadan)	65	7.3
Canlı Derste Sözlü Sınav	57	6.4
Örnek Olay Çalışması	33	3.7
Diğer	5	0.6
Toplam	889	100

Öğretim elemanlarına göre uzaktan eğitimde en güvenli olmayan ölçme aracı gözetimsiz çevrimiçi sınavdır (Ort. = 2.27). Ancak öğretim elamanları ölçme aracını daha güvenilir olması için bazı stratejiler geliştirmiştir. Bir öğretim elamanı “Çevrimiçi gözetimli kamera kapalı yöntemde verdiğim sürenin kısıtlılığı ve öğrencinin soruya geri dönme olasılığının olmaması nedeniyle deneyimim de çok sorun yaşanmamıştır” görüşünü belirtmiştir.

Öğretim elemanları bunun dışındaki ölçme araçlarını güvenli olma bakımından yeterli bulma eğilimindedir. Tablo 7’de görüleceği üzere en çok güvenilen ölçme aracı sözlü sınav ve projedir. Birden fazla ölçme araçlarını kullanan bir öğretim elamanı, “Herhangi bir problem yaşamadım, proje, sözlü, sunum, ödev gibi karma bir sistem kullandığım için ölçme-değerlendirme hedeflerime ulaştım.” görüşü ile güvenilirliği sağladığını

Tablo 7: Ölçme Araçlarının Güvenilirliği Hakkında Görüşler

	(5)*	(4)	(3)	(2)	(1)	Ort.
	f	f	f	f	f	
Gözetimsiz Çevrimiçi Sınav	13 %2.6	69 %13.9	106 %21.4	162 %32.7	145 %29.3	2.27
Gözetimli Çevrimiçi Sınav	49 %9.9	191 %38.5	201 %40.5	41 %8.3	14 %2.8	3.44
Ödev	51 %10.3	174 %35.0	184 %37.0	66 %13.3	22 %4.4	3.32
Sözlü sınav	93 %18.8	221 %44.7	139 %28.1	33 %6.7	8 %1.6	3.72
Proje	71 %14.4	193 %39.1	170 %34.4	43 %8.7	17 %3.4	3.51
Örnek Olay Çalışması	55 %11.2	193 %39.5	191 %39.1	36 %7.4	14 %2.9	3.48

* (5) Çok Yeterli, (4) Yeterli, (3) Kısmen Yeterli, (2) Yetersiz, (1) Yetersiz

belirtmiştir. “Ödev ve proje ile ölçme, değerlendirme açısından zaman alsa da etkin olduğu görüşümdedir” ve “Mümkün olduğunca ödev ve proje vermeye ya da sözlü sınav yapmayı tercih ederim” şeklinde ödev ve projenin etkili olduğunu vurgulanmaktadır.

Uzaktan yapılan ölçme-değerlendirme sürecinin olumlu veya olumsuz yönleri bilgisi, açık uçlu soru ile toplanmıştır. Seçimlik bu soruya yanıt veren 68 öğretim elemanından 17’si (%25) “Uzaktan eğitimde kopyanın önüne geçmek pek mümkün görünmediğini, çevrimiçi iletişim kanallarından (Whatsapp, Instagram, Discord vb.) öğrencilerin hızlıca bilgi alışverişi yapabildiklerini” belirtmiştir. Gözetimli sınavlarda öğrencilerin “kamera açma konusunda isteksiz olmaları veya direnmeleri” (%10), ödev ve projelerde öğrencilerin “İnternette kopyala/yapıştır ile çok fazla alıntılar yapması” (%9); ödev, proje ve sözlü gibi ölçme araçlarının değerlendirmesi “daha zor olsa da daha etkili olduğunu (%13)” belirtmişlerdir.

Kamera gözetimli çevrimiçi sınavın pandemi koşullarında yapılan en güvenli yöntem olduğunu düşünen öğretim elemanlarının (%6) yanı sıra, farklı açılardan kamera görüntüsü alınmadığından sınavın güvenliği ile ilgili ciddi bir risk bulunduğu görüşünü belirten öğretim elemanları da (%2) bulunmaktadır.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, küresel Covid-19 pandemi salgınının paralelinde gelişen yeni normalleşme sürecinde Başkent Üniversitesi’nde kullanılan uzaktan eğitim teknolojileri, kurumun öğretim elemanlarına yönelik desteği, senkron-asenkron araçların kullanılabilirliği, ölçme-değerlendirme uygulamalarına yönelik öğretim elemanlarının görüşleri incelenmiştir. Çalışmaya katılan 502 öğretim elemanından açık uçlu anket sorularının yanı sıra likert tipi derecelendirilen soru maddeleri ile veri toplanmıştır. Elde edilen önemli bulgular daha detaylı olarak bu bölümde tartışılmış, araştırmaya ve uygulamaya yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Çalışma sonucuna göre, covid-19 pandemi sürecinde üniversitede özellikle uygulama gerektiren derslerde yüz yüze veya karma yöntem, bunun dışındaki derslerin büyük çoğunluğu uzaktan öğretim uygulanmıştır. Nitekim YÖK’ün hazırladığı “Küresel Salgında Yeni Normalleşme Süreci” (YÖK, 2020c) rehberinde, derslerin uzaktan yapılacağı “yeni normal” olarak ifade edilen süreçte, uygulanacak uzaktan öğretimin önceden yapılandırılmış ve kalite standartları belirlenmiş şekilde uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Bu standartlara göre Üniversiteler öğretim programlarındaki derslerin %40’a kadar olanını uzaktan yapabileme inisiyatifine sahip olmuştur.

Öğretim elemanlarına zorunlu uzaktan öğretime geçişteki en büyük destek kuşkusuz kurumsal olarak sağlanan uzaktan öğretim teknolojileri ve bunların kullanımına yönelik verilen hizmet içi eğitimler ile sunulan diğer yardım mekanizmalarıdır. Bu geçiş sürecinde akademik personelin tamamı uzaktan eğitim teknolojilerinin kullanımına âşina değildi. Bazı eğitimciler üzerindeki bu stres uzaktan öğretimi daha az ilgi çekici ve güç hâle getirdiği söylenebilir. Bulgulara göre, kurumsal destek eğitimciler ve öğrencilere yardımcı olmuştur. Nitekim, çalışmadaki bulgulara bakıldığında öğretim elemanlarının kendilerine sağlanan kurumsal destekten memnun oldukları anlaşılmaktadır. Bunun nedeni olarak Üniversitenin 2014 yılından bu yana uzaktan öğretim faaliyetlerini koordine eden ve ilgili öğretim elemanlarına benzer desteği veren uzaktan eğitim merkezinin (BUZEM), hizmet içi eğitimleri hızlı biçimde verebilmesi, eğitimcilerin pandemi koşullarına uygun biçimde çevrimiçi verilmesi ve eğitimcilerin etkileşimli biçimde hem gösterim hem de soru cevap şeklinde yapılması ifade edilebilir. Eğitimcilerin kayıt altına alınarak katılmayanlar için sonradan erişim sağlanmış olması veya uygulama gerektiren adımlarda tekrar tekrar izlenebilmesi faydayı artırmış olabilir. Nitekim, Crisostomo, Balida ve Gustilo’nun (2020) yaptıkları benzer bir çalışmada Bilişim teknolojileri becerilerini geliştirmeye yönelik sürekli eğitim ve atölye çalışmaları, kurumsal destek ve internet altyapısının iyileştirilmesi tüm çevrimiçi öğrenme sürecinin başarısını garanti

edebilir ve zorlukları azaltabileceğini belirtmişlerdir. Keskin ve Şentürk'ün (2021) çalışmalarında akademisyenlerin COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitimin neden olduğu bazı zorluklar yaşamalarına rağmen kazanımlarda elde ettikleri belirlenmiştir.

Üniversitenin önceki deneyimlerini hızlı biçimde yeni durumda kullanabilmesi memnuniyetin nedeni olabilir. Benzer durum, Amerika Birleşik Devletleri'ndeki sekiz önde gelen üniversitenin ("Sarmaşıklar Ligi"), Covid-19 pandemisi sürecindeki uygulamalarını inceleyen Yılmaz'ın raporunda da ortaya konulmuş, bu üniversitelerin önceden sahip oldukları uzaktan öğretim uygulamaları deneyimleri sayesinde krizi başarılı biçimde yönetebildikleri şeklinde yorumlanmıştır (Yılmaz, 2020)

Kurumsal destek amacıyla öğretim elemanlarına yönelik hazırlanmış dijital kılavuzlar ve yardım videoları, farklı noktalarda desteğe ihtiyacı olan öğretim elemanlarına yol göstermiş olduğu düşünülmektedir. Bunların yanında öğretim elemanlarını BUZEM'den telefon ve eposta yoluyla destek talepleri de karşılanmış, bu sayede farklı iletişim yollarını tercih eden kullanıcılara ulaşılmaya çalışılmıştır. Merkezin kadrosundaki uzmanlara ek olarak, artan destek talebine karşı akademik birimlerin kendi bünyelerinde görevlendirilen uzaktan öğretim birim temsilcileri (UBT), öğretim elemanlarının kurumsal desteğe ulaşmasını kolaylaştırmış, birimlere özgü problemlerin hızlı çözülmesine katkı sağlamış olabilir. Pandemi süresinde Üniversitenin önceden var olan öğretim yönetim sistemi (ÖYS-Moodle) kapasitesi artırılarak kullanılabilmiş, bu sayede öğretim elemanları ve öğrenciler için önceden geliştirilmiş kılavuzlar geçerliliğini korumuştur.

Bu süreçte tüm dünyada uzaktan eğitimde en fazla kullanılan öğretim yönetim sistemi Moodle'dur. Moodle'un web sitesine göre (Moodle, 2021) okullar, üniversiteler ve eğitim kurumları Pandemi sürecinde çevrimiçi öğrenme ortamlarına geçiş için Mart 2020'den bu yana yaklaşık 50.000 yeni Moodle sitesi kayıtlı olduğu yönündedir. Daha fazla öğrenci evden öğrendikçe mobil öğrenmeye duyulan ihtiyacın arttığı belirtilmiştir. Nitekim Moodle uygulamasında geçen yıl bu zamanlar 1.305.000 aktif cihaz varken, şimdi 4.504.000 aktif cihaz kullanımını sürdürmektedir.

Kurumda en fazla kullanılan asenkron platform kurumsal olarak kullanılan Moodle tabanlı ÖYS-Moodle'dır. Bunun yanında sağlık alanındaki akademik birimlerin KEYPS uygulamasını kullandıkları görülmüştür. Her iki sistem de donanım kapasiteleri artırılarak toplam 1700 civarındaki öğretim elemanına ve 18.000 civarındaki öğrenciye hizmet sunabilmiştir. Bu sistemde önemli olan anlık kullanıcı sayısıdır. Binin üzerinde anlık kullanıcı sayısına göre sistem altyapısı güncellenmiştir. Yazılım ve donanım altyapısının esnek ve ölçeklenebilir olması yaşanan güçlüklerin en aza indirmiş olabilir.

Öğretim elemanlarını asenkron platformlara yönelik görüşlerinin olumlu olduğu görülmüştür. En çok kullanılan ilk iki sistem olan ÖYS-Moodle ve KEPYS'dir. Moodle, dünya çapında birçok öğretim kurumu tarafından tercih edilen ve eğitim-öğretim amacıyla yaratılmış yazılımdır (Kennedy, 2005). Yazılımların kullanım şekli, kullanım kolaylığı ve arayüz tasarımı mevcut kılavuzlar ile olabildiğince basite indirgenerek kurumsal destek

kapsamında öğretim elemanlarını kullanımına sunulmuştur. Sistemlerin bilgisayar, tablet ve cep telefonunda kullanılabilir olması zorunlu uzaktan öğretimde önemli bir artı olmuştur. Benzer biçimde bir başka çalışmada, sistemdeki farklı sınav ve ödev verme seçenekleri (Pedersen & Kuran, 2017), farklı ölçme değerlendirme ihtiyaçlarına teknolojik olarak yeterli algılanmıştır.

Yapılan çalışmada, en çok kullanılan senkron/çevrimiçi ders araçları olan Microsoft Teams ve Zoom yazılımları hakkında öğretim elemanlarının görüşleri olumlu denilebilir. Bu araçların öğretim amaçlı kullanımda sundukları özellikler birbirine çok benzemektedir (Correia, Liu & Xu, 2020). Örneğin kamera ve mikrofon kontrolü, toplantıların kayıt edilebilmesi, bilgisayar veya mobil cihaz ile kullanılabilmesi, ekran paylaşımı ve katılımcı listesine erişim gibi özellikler her iki yazılımda da mevcuttur. Asenkron platformlarda olduğu gibi, senkron araçlar için de kılavuzlar ve yardım videoları bu araçların kullanımında fayda sağlamış olabilir. Çevrimiçi öğrenme platformlarının kullanılabilirliği, COVID-19 zamanlarında önemli bir konudur (Pal & Vanija, 2020). Senkron yazılımlar için öğretim elemanlarına yönelik kurumsal olarak hazırlanmış kılavuzlar ve yardım videoları bu araçların kullanımında fayda sağlamış olabilir. Bulgularda alt kategorilerde "canlı ders kayıtlarının sonradan öğrenciler ile paylaşılması" konusunda Microsoft Teams daha tatmin edici görülürken, diğer üç kategoride Zoom daha olumlu görüş puanına sahiptir. Bunun nedeni olarak kurumsal antlaşma ile lisanslaması yapılan Microsoft Teams'in, kurumsal kullanıcı adı ve şifre ile kurulması ve kullanılması zorunluluğunun, ilk başta öğretim elemanları ve öğrenciler için öğrenilmesi gereken fazladan bir adım olması düşünülebilir. Ayrıca kamera gözetimli sınavlarda önemli olan görüntülü katılımcı sayısının araştırmanın yapıldığı süreçte Microsoft Teams'de Zoom'a göre düşük olması (9 ve 100), görüşlerdeki farka yol açmış olabilir.

Canlı derslerdeki toplantı ayarlarının Microsoft Teams ve Zoom'da farklı olması eğitmen kontrolü alanında Microsoft Teams'in Zoom'a göre daha az olumlu puan almasına neden olmuş olabilir. Microsoft Teams'deki varsayılan ayarlara göre öğrenciler ve öğretim elemanı başlangıçta eşit haklara (kayıp açıp kapama, başkasını toplantıdan atma vb.) sahiptir. Bu durumu bilerek ya da bilmeden olumsuz sonuçlar doğuracak biçimde kullanan öğrenciler nedeniyle öğretim elemanları Microsoft Teams için daha az olumlu görüş puanı vermiş olabilir.

Öğretim elemanlarının kullandıkları ölçme araçlarına ve bu araçların güvenilirliğine yönelik görüşlerine bakıldığında ise, sınav güvenilirliğine yönelik kaygıların baskın olduğu görülmektedir. Kamera gözetimli sınav ya da kopya olasılığının daha az olduğu ödev ve projelerin daha çok tercih edildiği görülmektedir. Nitekim, Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar'ın 12. maddesinin 2. fıkrasında yer alan (YÖK, 2020); "ara sınavların, istenildiği takdirde gözetimsiz elektronik ortamda; dönem sonu sınavları ile bütünleme sınavlarının gözetimli olarak canlı veya elektronik ortamda yapılması esastır." hükmü gereğince, yarıyıl sonu final sınavları ve bütünleme sınavlarının elektronik ortamda "gözetimli sınav" şeklinde yapılabileceği yönündedir. Yapılan çalışmada, açık uçlu soruya verilen yanıtlarda öğretim elemanlarının mevcut teknolojik

imkânlar ile kopya çekmenin tamamen önlenemeyeceğini, sözlü ve proje gibi yöntemlerin ise öğrenci sayısı çok olan derslerde yorucu ve çok zaman alıcı olduğunu düşündükleri görülmüştür.

ÖNERİLER

Pandemi süreci içerisinde karşılaşılan tüm koşul ve gelişmeler ele alındığında Başkent Üniversitesi'nde eğitim ve öğretim süreçlerinin olabildiğince aksamadan yürütüldüğü söylenebilir. Bu bağlamda, öğretim elemanlarından elde edilen verilerin analizine göre uzaktan öğretimde teknolojilerine yönelik yöntem ve kullanım odaklı öneriler aşağıda verilmiştir;

- Uzaktan eğitim uygulamalarını etkili ve verimli bir şekilde sürdürülmesi için kurumsal destek önemlidir. Öğretim elemanlarına yönelik hazırlanmış dijital kılavuzlar ve yardım videoları, hizmet içi eğitimler, eğitimlerin kayda alınarak sürekli erişime sunulması önerilmektedir. Ayrıca, üniversitelerin uzaktan eğitim veya sürekli eğitim merkezleri hem uzaktan eğitim ile yürütülen programlar, hem de olası uzaktan eğitime geçiş senaryoları için bu hizmetleri yürütecek beceri ve deneyim ile sistematik olarak aktif çalışması, uzaktan eğitim sürecinin ve dijital eğitim olanaklarının geliştirilip zenginleştirilmesine yönelik çalışmalara ağırlık verilmesi,
- Asenkron/çevrimdışı platformların yazılım ve donanım alt yapının esnek ve ölçeklenebilir olması, arayüz tasarımının kullanım kolaylığı, sistemin bilgisayar, tablet ve cep telefonunda gibi farklı platformlarda kullanılabilir olması,
- Senkron/çevrimiçi ders araçlarının kullanılmasında canlı ders kayıtlarının sonradan öğrenciler ile paylaşılması, toplantı ayarlarında eğitmen kontrolünün üst düzeyde sağlanması, daha fazla görüntülü katılımcı sayısının olması ve senkron araca erişim için kurumsal desteğin olması,
- Uzaktan eğitimde mevcut teknolojik imkânlar ile ölçme araçlarının tamamen güvenilir olamayacağı, ancak elektronik ortamda yapılacak sınavların gözetimli ve çevrimiçi yapılması önemlidir.

KAYNAKLAR

- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N., & Umek, L. (2020). Impacts of the covid-19 pandemic on life of higher education students: a global perspective. *Sustainability*, 12 (20), 8438. MDPI AG.
- Balci, A. (2020). COVID-19 özelinde salgınların eğitime etkileri. *International Journal of Leadership Studies: Theory and Practice*, 3(3), 75-85.
- Bhagat, S & Kim, D. J. (2020). Higher education amidst COVID-19: Challenges and silver lining. *Information Systems Management*, 37:4, 366-371.
- Correia, A.P, Liu, C. & Xu, F. (2020) Evaluating videoconferencing systems for the quality of the educational experience, *Distance Education*, 41(4), 429-452.
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research*. (4th ed.). Boston: Pearson Education.

- Crisostomo, A. S. I., Balida, D. A. R., & Gustilo, R. C. (2020, December). K-means clustering of online learning profiles of higher education teachers and students amid COVID19 pandemic. In *2020 IEEE 12th International Conference on Humanoid, Nanotechnology, Information Technology, Communication and Control, Environment, and Management (HNICEM)* (pp. 1-5). IEEE.
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kennedy, D.M. (2005). Challenges in evaluating Hong Kong students' perceptions of Moodle. *Conference Proceedings of Australasian Society for Computers in Learning in Tertiary Education* (ascilite), Brisbane, pp. 327-336.
- Keskin, A. Y., & Şentürk, S. (2021). Türkiye'deki Akademisyen Hemşirelerin Covid-19 Pandemi Sürecinde Uzaktan Eğitime Geçiş Deneyimleri: Fenomonolojik Bir Yaklaşım. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 11(2), 6-6.
- Laji, R. K. (2020). COVID19—resilient education in the islands. *Higher Education Research & Development*, 39(7), 1367-1371.
- Marinoni, G., Land, H. V., Jensen, T. & International Association of Universities. (2020). The Impact Of Covid-19 On Higher Education Around The World: IAU Global Survey Report. Paris: International Association of Universities. ISBN: 978-92-9002-212-1.
- MEB (2021). Covid-19 Salgını Sonrası Dünyada Eğitim. 3/7/2021 tarihinde <http://www.meb.gov.tr/covid-19-salgini-sonrasi-dunyada-egitim/haber/20936/tr> adresinden alınmıştır.
- Moodle (2021). 10/09/2021 tarihinde <https://moodle.com/covid19/> adresinden alınmıştır.
- Pal, D., & Vanijja, V. (2020). Perceived usability evaluation of Microsoft Teams as an online learning platform during COVID-19 using system usability scale and technology acceptance model in India. *Children and youth services review*, 119, 105535.
- Pedersen, J. M., & Kuran, M. Ş. , (2017). Moodle: Practical Advices for University Teachers . International Conference on Image Processing and Communications (pp.1). Bydgoszcz, Poland
- Schreier, M. (2012). *Qualitative content analysis in practice*. Sage publications.
- Scull, J., Phillips, M., Sharma, U., & Garnier, K. (2020). Innovations in teacher education at the time of COVID19: An Australian perspective. *Journal of Education for Teaching*, 46(4), 497-506.
- UNESCO (2021). *Covid-19 Response*. Retrieved 3/7/2021 from <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse#schoolclores>.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2006). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, (5. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, E (2020). Yeni Normalde Ivy League Ne Yapıyor? 9 Eylül 2021 tarihinde <https://emreyz.com/ivy-league-rapor/> adresinden alınmıştır.
- YÖK (2020). Yükseköğretim Kurumlarında Uzaktan Öğretime İlişkin Usul ve Esaslar 24 Eylül 2020 tarihinde https://www.yok.gov.tr/Documents/Kurumsal/egitim_ogretim_dairesi/Uzaktan_ogretim/yuksekogretim_kurumlarinda_uzaktan_ogretimi_iliskin_usul_ve_esaslar.pdf adresinden alınmıştır .

YÖK (2020a). Basın Açıklaması 12/7/2021 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/universitelerde-uygulanacak-uzaktan-egitime-iliskin-aciklama.aspx> adresinden alınmıştır.

YÖK (2020b). YÖK'ten Üniversitelerdeki Uzaktan Eğitime Yönelik Değerlendirme. 13/7/2021 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2020/uzaktan-egitime-yonelik-degerlendirme.aspx> adresinden alınmıştır.

YÖK (2021). YÖK'ün Anketinde Öğrenci Ve Öğretim Elemanları Uzaktan Eğitimi Değerlendirdi. 13/7/2021 tarihinde <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2021/yok-un-yaptigi-anket-sonuclari-aciklandi.aspx> adresinden alınmıştır.